

Dušan Dušek

Dušan Dušek

prozaik, básnik, scenárista

Narodil sa 4. januára 1946 v Gbelciach v rodine lesného inžiniera. Základnú školu vychodil v Piešťanoch, zmaturoval na Strednej priemyselnej škole chemickej v Bratislave. Absolvoval štúdium geológie a chémie na Prírodovedeckej fakulte UK. Po skončení vysokoškolského štúdia pracoval ako lektor vo vydavateľstve Smena, neskôr ako redaktor v časopisoch Tip, Kamarát, Slovenské pohľady. V rokoch 1979 až 1989 sa ako profesionálny spisovateľ venoval výlučne literárnej tvorbe. Od roku 1993 zároveň vyučuje scenáristiku a dramaturgiu na VŠVU, v súčasnosti pôsobí ako vedúci Ateliéru scenáristickej tvorby na tamojšej Filmovej a televíznej fakulte. Žije v Bratislave.

„Čítanie je jeden z najčistejších spôsobov slasti. Pociťujem ho od svojich detských čias. Ja si to už ani nepamätám, ale mama mi hovorila, že som čítaval v kúpeľni sediac na práčke s opretými nohami o vaňu. Pre čítanie som bol ochotný zabudnúť naozaj na všetko.“

„Moje nakupovanie kníh je choroba, z ktorej sa už neviem dostať. Keď človek zájde do kníhkupectva iba sa očami popásať na obálkach kníh, a odrazu sa pristihne, ako stojí na ulici a drží v rukách knižku, ktorú si ani nechcel príliš kúpiť, je to drogová závislosť. Rád by som sa toho už zbavil, nemám kam ukladať ďalšie knihy, ale zistil som, že je to nevyliciteľné.“

„Nikdy som na inšpiráciu z kníh neveril. Mňa motivujú všelijaké drobné poznámky a príhody zo života. Ak aj nejaká inšpirácia jestvuje, dostaví sa, keď nad niečím viac-menej stále rozmýšľate, a vtedy odrazu príde okamih osvietenia a niečo vám celkom nečakane zide na um. Mám to v hlave - či už nejakú situáciu, dialóg, scénu, alebo motív, a rovnako, akoby ste mali v ústach príjemnú chuť z dobrého jabĺčka, a odhryznete si znovu, zachutí vám ešte viac a odrazu si poviete - ahá! Zrazu sa ten smer zalomí, a poviete si - takto to bude! Nebolo by to bez rozmýšľania, ale keď je vám zrazu ponúknuté riešenie, vždy je to akýsi dar.“

„Spisovateľ by mal deťom povedať všetko, čo vie, čo je aspoň trochu zaujímavé, humorné a láskavé, inokedy zase bolestné, ale nikdy by ich nemal poučať.“

(Dušan Dušek)

„To, čo na Dušekovej tvorbe pre deti očarúva, je hĺbka a citlivosť, s akou sa vo svojich poviedkach a rozprávkach dotýka detstva. Nejde pritom azda o obraz detstva ako idyly, strateneho raja či času sladkého ničnerobenia, na aký sa dobre spomína. Dušekova výpoveď o čase ľudského dozrievania, to je raz nahmatávanie skrytých tajomstiev, inokedy fenomenológia ľudského žiaľu, detského sklamaní či detskej úzkosti.“

(Zuzana Stanislavová)

„Pišťáček a Čujko leteli v mydlových bublinách. Obaja napoly spali – a čakali, kam ich vietor zanesie. Ale vie niekto spať iba napoly? Pišťáček vedel: jedným okom spal a druhým sa pozeral. A keď sa mu jedno oko vyspalo, mohlo si aj druhé oddýchnuť, ľavé zavrel, pravé otvoril – a zase spal napoly. Čujko takisto; spal na jednom uchu, druhé všetko počulo, iba chvost mu nespál a pekne ho ovieval...“

(z knihy Pišťáček)

Najstarší zo všetkých vrabcov (1976)

Pravdivý príbeh o Pačovi (1980)

Pišťáček (1980)

Pišťáček sa žení (1985)

Babka na rebríku (1987)

Dvere do kľúčovej dierky (1987)

Rodina z jedného kolena (1991, výber)

Daidalos a Ikaros (1994)

„Sú to reči a rečičky,
čo som dostal do daru,
vošli mi do ucha a blúdili v tele
spolu s obrázkami ľudí a krajiny,
až sa premenili na atrament
v mojom guľôčkovom pere.“

(Dušan Dušek)

„Dušan Dušek obohatil slovenskú literatúru najmä tým, že svoju poetiku postavil na detaile s autobiografickým nábojom, čím sa jeho prozaická tvorba dostala do kontrastu s oficiálnou ideologizovanou literatúrou. Dušek sa vypracoval na jedného z najlepších slovenských poviedkarov. Svet jeho próz hýri drobnými rázovitými postavkami, ktoré prinášajú na scénu nielen autorskú skúsenosť z detstva, ale aj humor, iróniu a osobitý poetizmus, založený na presne vystavanej metafore s konkrétnym príbehovým pôdorysom, ale aj imaginatívnosťou a jemnou psychologickou drobnokresbou. V jeho poviedkach v presnom prozaickom tvare spolunažíva realita s obrazotvornosťou, iracionalitou a tajnosťou. Frekventovanou témou Dušekových poviedok je popri detstve aj vzťah medzi mladou a staršou generáciou, cez ktorý sa premietajú s kritickým akcentom zložité spoločenské, sociálne a politické súvislosti.“

(Alexander Halvoník)

„Čo ti pribúda: zabúdanie

Čo ti ubúda: veci.

Adam čoraz častejšie a márnejšie hľadá veci, ktoré niekde odložil alebo založil, na nejaké veľmi spoľahlivé miesto, kde ich nikto cudzí nenájde, odkiaľ sa nemôžu stratiť, ale vzápätí sám zabudne, kam ich zastrčil; predmety tam určite sú, možno by ich niekto iný aj našiel, ale pre neho sa stávajú nedostupné, navždy stratené, môže sa spoliehať iba na náhodu, že sa nečakane vynoria. V tejto chvíli nemá nijaké správy o jednej čiapke, o jednom pere Parker a o desiatich lístkoch na MHD, ktoré si začiatkom týždňa kúpil v stánku pred divadlom Astra (neuveriteľné, že si to pamätá, že na to nezabudol).

Bludiská okolo neho sa postupne zväčšujú.“

(z knihy Vták na jednej nohe)

Próza

- Strecha domu (1972)
- Oči a zrak (1975)
- Poloha pri srdci (1982)
- Kalendár (1983)
- Náprstok (1985)
- Milosrdný čas (1992)
- Kufor na sny (1993)
- Teplomer (1996)
- Pešo do neba (2000)
- Mapky neznámeho pobrežia (2001, výber)
- Vták na jednej nohe (2003)

Poézia

- Dúšky (1990)
- Príbeh bez príbehu (1994)

Scenáristika

- Ružové sny
- Ja milujem, ty miluješ
- Sojky v hlave
- Vlakári
- Krajinka

Rozhlasová tvorba

- Muchy v zime
- Rýchlik
- Štrajček na spomienky
- Pretože aj napriek tomu

Cena Trojruža za tvorbu pre deti (1992)

Cena Dominika Tatarku za knihu Pešo do neba (2000)

„Saint-Exupéry povedal, že všetci pochádzame z krajiny detstva. A to moje detstvo sú naozaj Piešťany. V tomto meste som chodil do školy do svojich štrnástich rokov a ešte rok a pol som tu býval, kým sme sa neodťahovali do Bratislavy. Zážitky v detstve sú preto také krásne, lebo prichádzajú nové nepoznané veci, všetko sa zažíva prvý raz, prvý raz ide človek do školy, zamiluje sa, ide na výlet... To najlepšie ostáva v pamäti a z toho človek vládze žiť. Zážitky z detstva akoby časom opeknievali, preto na ne ľudia spomínajú. A ja sa preto takisto neustále vraciam do Piešťan ku konkrétnym ľuďom, zážitkom a historkám.“

„Ale o detstve som písať neprestal, objavuje sa u mňa v mnohých prózach, lebo jeho definícia je ľahká - raj, čo v tomto živote máme, je práve detstvo. Sú chvíle, keď si napríklad spomeniem, akú eufóriu som prežíval zo svetla v piešťanskom kúpeľnom parku. Viem si presne vybaviť, ako idem na bicykli a vnímam, ako je tam nádherne. Dodatočne si uvedomujem, aké som mal šťastie, že som sa hýbal v nádhernom prostredí kúpeľného mesta, ktoré je neporovnateľné s tým, čo vidí dieťa, keď musí ísť po ulici v Petržalke. Ono má takisto svoj zázračný svet a svoju zázračnú dušičku, ale to okolie je šedivé a drsné...“

